

• ЗІБРАННЯ ТВОРІВ •

ФАТЕРЛЯНД

РОБЕРТ ГАРРИС

ХАРКІВ
«ФОЛІО»

Частина I

Вівторок, 14 квітня 1964 року

*Я присягаю Тобі, Адольфе Гітлере,
Як Фюреру та Канцлеру Німецького Райху,
У вірності та мужності.
Я клянусь Тобі та тим начальникам,
Яких Ти призначив,
У покорі аж до Смерті,
Хай допоможе мені Бог.*

Присяга СС

Розділ I

Над Берліном усю ніч нависала густа хмара, яка трималася і вранці. На західній околиці міста хмари дощу клубочилися над поверхнею озера Гавель, немов дим. Небо і вода зливалися в сірий потік, який розділяла лише темна лінія протилежного берега. Там нічого не ворухилося. Не було видно жодного сонячного променя. Ксав'єр Марш, слідчий з відділу вбивств берлінської кримінальної поліції (кріпо), вийшов зі свого «фольксвагена» і підвів очі до неба, відчуваючи на обличчі краплі дощу. Марш був знавцем цього особливого дощу. Знав його смак, його запах. Це був балтійський дощ, із півночі, холодний, з морським ароматом і з присмаком солі. На мить слідчий повернувся на двадцять років тому, у бойову рубку підводного човна, що вислизав із Вільгельмсгафена назустріч цілковитій темряві, згасивши вогні.

Марш подивився на годинник: сьома ранку.

На узбіччі перед чоловіком стояли ще три автомобілі. У двох із них на водійських сидіннях спали пасажери. Третім був патрульний автомобіль *Ordnungspolizei*¹ — або орпо, як його називали всі німці. Всередині нікого не було. У вологе повітря крізь відкриту щілину вікна проникав тріск стативи, який переривався одрубними спалахами людської мови. Обертовий маячок на даху прорізавав темряву лісу біля дороги: синьо-чорне, синьо-чорне, синьо-чорне.

Марш озирнувся, шукаючи патрульних орпо, і помітив їх на березі озера під березою, з якої накрапала вода. В багнюці біля їхніх ніг тьмяно виблискувало щось світле. На сусідньому зрубі сидів молодий чоловік у чорному спортивному костюмі з емблемою СС, зіщулившись, поклавши лікті на коліна і притиснувши руки до голови. Його зовнішній вигляд був яскравим втіленням відчаю.

Марш зробив останню затяжку сигаретою і викинув її. Вона зашипіла і згасла на вогкій дорозі.

Коли він наблизився до поліціантів, один із них здійняв руку у нацистському привітанні.

— Хайль Гітлер!

Марш проігнорував цей жест і спустився багnistим берегом для огляду трупа.

Це було тіло літнього чоловіка — холодне, масивне, гладке і надзвичайно бліде. Здалеку воно мало вигляд мармурової статуї, яку жбурнули у болото.

¹ *Ordnungspolizei*, або *OrPo* (укр. «Поліція порядку»), — уніформована поліційна сила Третього Райху з 1936 по 1945 рік. Вона охоплювала практично всі правоохоронні органи та організації реагування на надзвичайні ситуації, службовці яких носили форму. — *Прим. пер.*

Укрите шаром багна, тіло розпласталось на спині, наполовину у воді. Руки його були розведені, а голова закинута назад. Одне око було заплющене, а інше — зловісно мружилося, спрямовуючи погляд у чорне небо.

— Ваше ім'я, унтервахмістре?

Марш говорив тихим голосом. Не відриваючи зору від тіла, він звернувся до чоловіка з орпо, який віддав йому честь.

— Ратка, гер штурмбанфюрере.

Штурмбанфюрер — це звання в СС, еквівалентне майору у Вермахті. А Ратка, хоч і був утомлений як собака і промоклий до нитки, здавався готовим виявляти повагу. Марш знав цей типаж як свої п'ять пальців, навіть не докладаючи зусиль: три відхилені рапорти на переведення до кріпо; покірنا дружина, яка подарувала фюреру «цілу футбольну команду» дітей; жалюгідний дохід у двісті райхсмарок. Це було життя, в якому все визначено задалегідь.

— Ну, Ратка, — знову спокійним голосом сказав Марш. — О котрій його знайшли?

— Трохи більше години тому, пане. Ми закінчували зміну, патрулюючи в Ніколазеє. Тоді отримали виклик першого рівня пріоритетності і приїхали на місце вже за п'ять хвилин.

— Хто його знайшов?

Ратка кивнув великим пальцем через плече.

Молодий чоловік, якому навряд чи даси більше вісімнадцяти, у спортивному костюмі підвівся. Світло-каштанове волосся було так коротко підстрижене, що крізь нього проглядала рожева шкіра голови. Марш помітив, як він уникав дивитися на тіло.

— Як вас звати?

— Шютце СС¹ Герман Йост, гер Марш. — Він говорив із саксонським акцентом, нервово, невпевнено, прагнути догодити. — З навчальної академії Зеппа Дітріха у Шлахтензеє.

Марш знав це місце: потворна споруда з бетону й асфальту, побудована в 1950-х роках на південь від Гавелю.

— Я майже щоранку бігаю тут. Ще було темно. Спочатку я подумав, що це лебідь, — додав він безпорадно.

Ратка пирхнув, зневага промайнула на його обличчі. Курсант СС, наляканий одним мертвим стариганом! Не дивно, що війна на Уралі тягнеться нескінченно.

— Ти бачив ще когось, Йосте? — Марш говорив лагідним тоном, наче дядько до племінника.

— Нікого, гер Марш. За пів кілометра звідси, у зоні відпочинку, є телефонна будка. Я зателефонував, а потім повернувся сюди і чекав, поки приїде поліція. На вулиці не було ні душі.

Марш знову подивився на труп. Він здавався надзвичайно огрядним. Можливо, вагою в сто десять кілограмів.

— Витягнімо його з води, — наказав слідчий і повернувся до дороги. — Саме час розбудити наших сплячих красунь.

Ратка, переступаючи з ноги на ногу під проливним дощем, посміхнувся.

Дощ посилювався, і берег Кладова практично зник у імлі. Вода стукала по листю дерев і барабанила по дахах

¹ Це звання відповідало званню «рядовий» у Вермахті (німецьких збройних силах) і було найнижчим званням серед особового складу СС. — *Прим. пер.*

автомобілів. У повітрі витав важкий запах дощу і гниття: багата земля і розкисла рослинність. Хоча волосся Марша прилипло до шкіри голови, а вода стікала його шиєю, він не звертав на це уваги. Для нього будь-яка справа, навіть найбільш рутинна, попервах обіцяла пригоди. Марш був струнким чоловіком сорока двох років, із сивим волоссям та холодними сірими очима, що пасували до кольору неба.

Під час війни Міністерство пропаганди придумало прізвисько для екіпажів підводних човнів — «сірі вовки». Воно пасувало б Маршу, оскільки той був рішучим детективом. Але з природи він не був вовком — не бігав зі зграєю, а більше покладався на розум, ніж на м'язи. Саме тому колеги називали його «Лис».

Це погода якраз для підводного човна¹!

Він відчинив двері білої «шкоди», і його обдало гарячим затхлим повітрям з обігрівача автомобіля.

— Доброго ранку, Шпіделю! — Марш потрусив кістляве плече поліційного фотографа. — Час мокнути.

Шпідель прокинувся, здригнувшись, і гнівно поглянув на детектива.

Водійське вікно іншої «шкоди» вже було опущене, коли Марш підійшов до автомобіля.

— Гаразд, Марше. Гаразд, — озвався ображеним голосом хірург СС Август Айслер, патологоанатом кріпо. — Свій казармений гумор залиште для тих, хто його оцінить.

¹ Сленговий вираз часів Другої світової війни, що описує погану, туманну, дощову або штормову погоду. Така погода ідеальна для підводних човнів (*U-boats*), оскільки ускладнює їхнє виявлення літаками та кораблями противника. — *Прим. пер.*

Усі зібралися біля берега, окрім доктора Айслера, який стояв осторонь, ховаючись під старовинною чорною парасолькою, якою він не захотів ні з ким ділитися. Шпідель прикрутив спалах до своєї камери і обережно поставив праву ногу на грудку глини. Він вилаявся, коли вода з озера залила його черевик.

— Чорт забирай!

Спалах вихопив із темряви сцену, закарбувавши її на мить: бліді обличчя, сріблясті нитки дощу, морок лісу.

Лебідь вилетів з очерету, щоб стати непроханим свідком, і почав описувати кола неподалік.

— Він захищає своє гніздо, — зауважив молодий есеївець.

— Мені потрібен ще один знімок у цьому місці. — Марш указав рукою. — І один тут.

Шпідель знову вилаявся і витягнув свою мокру ногу з багнюки. Спалах на камері спрацював ще двічі.

Марш нахилився і підхопив труп під пахви. Тіло було твердим, як холодна гума, і слизьким.

— Допоможіть мені.

Співробітники орпо взяли труп за ноги і, стогнучи від зусиль, витягли його з води, перетягли через брудний берег і поклали на мокру траву. Коли Марш випростався, він помітив вираз обличчя Йоста.

Труп був одягнений у сині плавки, які сповзли йому до колін. У крижаній воді геніталії зморщилися до розміру маленької купки білих яєць у гнізді з чорного лобкового волосся.

Лівої ноги у трупа не було.

«Так і мало бути», — подумав Марш. Це був день, коли нічого не минуло б просто так. Справжня пригода.

— Гер доктор, яка ваша думка? — спитав Марш.

Айслер, із роздратуванням зітхнувши, граційно підійшов до тіла, знімаючи одну з рукавичок. У трупа не було ноги нижче литки. Тримаючи парасольку, Айслер нахилився і обмацав культю пальцями.

— Пропелер? — запитав Марш. Він бачив тіла, які витягували зі жвавих водних артерій — із Тегелер-Зее і річки Шпрее в Берліні, з Альстеру в Гамбурзі — і які мали такий вигляд, ніби їх пошматували м'ясники.

— Ні, — Айслер відсунув руку. — Це давня ампутація. Насправді, досить добре виконана.

Він сильно натиснув кулаком на грудну клітку трупа. З рота вилилася каламутна вода, а з ніздрів вирвалися бульбашки. З огляду на ступінь трупного залякання, яке доволі добре виражене, смерть настала дванадцять годин тому. Можливо, навіть раніше.

Айслер знову надягнув рукавичку.

Десь за деревами позаду них загудів дизельний двигун.

— Це швидка, — зауважив Ратка. — Бригада сюди не квапиться.

Марш подав знак Шпіделю.

— Зроби ще одне фото.

Марш прикурих сигарету, не відводячи погляду від тіла. Він опустився навпочіпки і вдивлявся в єдине розплющене око трупа. У той момент, коли детектив нерухомо сидів над тілом, камера знову блиснула спалахом. З води здійнявся лебідь, махнув крилами і полетів на середину озера у пошуках їжі.

Зміст

ЧАСТИНА I

Вівторок, 14 квітня 1964 року	3
Розділ I	3
Розділ II	10
Розділ III	29
Розділ IV	41

ЧАСТИНА II

Середа, 15 квітня	55
Розділ I	55
Розділ II	75
Розділ III	90
Розділ IV	96
Розділ V	102
Розділ VI	117
Розділ VII	127
Розділ VIII	146

ЧАСТИНА III

Четвер, 16 квітня	155
Розділ I	155
Розділ II	165
Розділ III	185
Розділ IV	198
Розділ V	216
Розділ VI	230
Розділ VII	247

ЧАСТИНА IV

П'ятниця, 17 квітня	259
Розділ I	259
Розділ II	274
Розділ III	281
Розділ IV	299
Розділ V	306

ЧАСТИНА V

Субота, 18 квітня	312
Розділ I	312
Розділ II	329
Розділ III	341
Розділ IV	361
Розділ V	363
Розділ VI	377

ЧАСТИНА VI

Неділя, 19 квітня	385
Розділ I	385
Розділ II	395
Розділ III	401
Розділ IV	413
Розділ V	421
Розділ VI	422

ЧАСТИНА VII

Фюрертаг	427
Розділ I	427
Розділ II	431

Примітка автора	441
-----------------------	-----